

ΔΡΩΜΕΝΑ ΜΕΤΑΜΦΙΕΣΜΕΝΩΝ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Φανοί, Μωμόγεροι, Ρουγκάτσια

Τα ελληνικά δρώμενα των μεταμφιεσμένων, Δωδεκαήμερου και Αποκριάς, αποτελούν ανακεφαλαίωση του ελληνικού πολιτισμού και μάλιστα από αρχαιότατων χρόνων. Ξεχωριστό ενδιαφέρον έχει η διάσωσή τους στον χώρο της Βόρειας Ελλάδας, τόσο από τους γηγενείς πληθυσμούς όσο και από τους εκπατρισθέντες πρόσφυγες, κυρίως του Πόντου και της Ανατολικής Θράκης. Και ίσως τα πατροπαράδοτα αυτά δρώμενα, που κατά τόπους επιβίωσαν ολοζώντανα μέχρι τις μέρες μας, να αποτελούν την πιο απερίφραστη μαρτυρία της αργόσυρτης ελληνικής συνέχειας.

Είναι γνωστό πως όλοι οι μελετητές αναφέρουν πως τα δρώμενα αυτά απορρέουν από την ίδια μήτρα που γέννησε το θέατρο. Τα ίδια όμως παραμένουν πάντα δρώμενα της λαϊκής παράδοσης. Σε κάποια από τα έθιμα αυτά είναι ιδιαίτερα εμφανή τα αρχέγονα αρχαιοελληνικά στοιχεία, όπως για παράδειγμα

οι τραγόμορφες στολές των κουδουνοφόρων, τα προσωπεία, το βάψιμο του προσώπου.

Πάντως σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να ισχυριστεί κανείς πως τα δρώμενα αυτά έχουν μείνει πανομοιότυπα από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Άλλωστε τόσο έχουν αλλάξει, και ιδιαίτερα οι θρησκευτικές αναφορές. Έτσι, σε κάποιες περιπτώσεις βλέπουμε πως τα αρχαιοπρεπή αυτά έθιμα έχουν περάσει μέσα στον ίδιο τον χριστιανικό ναό για να πάρουν την ευλογία του ιερέα για την έναρξη της τέλεσής τους.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η κατά κάποιον τρόπο μετάλλαξη των ευετηριακών, καλοχρονιάτικων αυτών εθίμων, όπως για παράδειγμα των τραγόμορφων κουδουνοφόρων του Σοκού, όπου η σχετικά πρόσφατη παράδοση τους θέλει ως στρατιώτες του Αγίου Θεόδωρου οι οποίοι προστάτευαν την περιοχή από τους Τούρκους.

Όπως και να έχουν τα πράγματα, το σί-

γουρο είναι πως η μελέτη και η παρακολούθηση της τέλεσής τους ανοίγει σε μας κάποιες ρωγμές στον χωρόχρονο για να αντιληφθούμε το «λίκνο» της γένεσης του αρχαίου δράματος, της τραγωδίας και της κωμωδίας - αφού δεν είναι λίγες οι στιγμές που νιώθεις έντονα το συστατικό της τραγωδίας, τον έλεο και τον φόβο, να σε κατακλύζουν και να σε καθηλώνουν.

Εντύπωση όμως μας κάνει η προσθήκη της αλληλεγγύης πλάι στον έλεο και τον φόβο. Για παράδειγμα, στα Ρουγκάτσια οι συμμετέχοντες συλλέγουν χρήματα και καρπούς για κάποιον κοινωνικό σκοπό.

Αλλά τα πράγματα δεν είναι πάντα ιδανικά και ειδυλλιακά, αφού ελλοχεύει ο κίνδυνος της απώλειας του μέτρου και η έκθεση στην ύβρη. Αναφερόμαστε βέβαια στον ανταγωνισμό μεταξύ των ασκεριών των ρουγκατσιάρηδων, με αποτέλεσμα τη σύγκρουση για την καθυπόταξη και ταπείνωση του αντίπαλου

ασκεριού. Οπότε, στο σημείο που ο Χάρος έχει στήσει το δικό του καρτέρι, τον λόγο πλέον έχουν τα φονικά ξίφη... Από την άλλη δεν πρέπει να ξεχνάμε πως τα δρώμενα αυτά, αλλά και το ευρύτερο περιβάλλον στα οποία τελειοποιούνται, δεν μπορεί να αποτελούν απλώς μια ετήσια ευκαιρία προς διάχυση, συμποσιασμό και διασκέδαση, αλλά μια ευρύτερη ψυχαγωγική δυνατότητα.

Η Αποκριά και γενικότερα η περίοδος του Τριωδίου όμως αποτελεί επίσης το κατώφλι και την εισαγωγή στη μεγάλη Σαρακοστή. Από την Καθαρά Δευτέρα τα προσωπεία αποσύρονται, για να δώσουν μια δυνατότητα για καλλιέργεια αυτοσυνηθισίας για την εύρεση του προσώπου μέσα στο στάδιο της Σαρακοστής. Ένα στάδιο πνευματικής άσκησης που λήγει την Κυριακή των Βαΐων, για να ανοίξει η Μεγάλη Εβδομάδα που θα μας οδηγήσει στη Μεγάλη Πασχαλιά και την Ανάσταση.

Δρώμενα μεταμφιεσμένων στη Βόρεια Ελλάδα

Ρουγκάτσια: η συγκλονιστική ιστορία τους και η αναβίωση στα Λευκάδια

ΓΡΑΦΕΙ Ο **ΧΡΗΣΤΟΣ ΖΑΛΙΟΣ** εκπαιδευτικός, συγγραφέας

Τα Ρουγκάτσια είναι ένα από τα ωραιότερα ελληνικά χορευτικά δρώμενα. Τα συναντάμε κατά τη διάρκεια του Δωδεκαήμερου (26 Δεκεμβρίου μέχρι 6 Ιανουαρίου) σε όλη τη Μακεδονία και τη Θεσσαλία. Εφέτος μετά από 60 χρόνια αναβίωσαν και πάλι στα Λευκάδια της Νάουσας, από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Λευκαδίων «Αγία Παρασκευή».

Σε κάποιες περιοχές οι συμμετέχοντες παίρνουν τη μορφή ζώων -όπως λύκοι, αρκούδες, τράγοι- φορώντας δέρματα και στο κεφάλι αυτοσχέδιες προσωπίδες. Σε άλλες περιοχές ντύνονται με την κλεφτοκαπεταναιική φορεσιά και οπλισμένοι με σπαθιά περιφέρονται χορεύοντας σε πόλεις και χωριά.

Τα Ρουγκάτσια αναφέρονται και ως Ρουσάλια, Αρουγκουτσιάρια, Λουγκατσιάρια, Ρουγκουτσιάρια, Ρογκατσάδες, Ρουγκανάδες, Σουρβατζήδες, Μπαμποέρηδες, Μπαμποουσιαράιοι, Καπιταναράιοι, Αράπηδες.

Από τους ερευνητές και τους λαογράφους έχουν διατυπωθεί διάφορες απόψεις και ερμηνείες για την προέλευση της λέξεως Ρουγκάτσια. Ο Νικόλαος Πολίτης πιστεύει ότι προέρχεται από τη λατινική λέξη Rogatio, ionis (rogo) = αιτητής, επαίτης, και rogator, oris = δέηση, αίτηση, αξίωση, κάτι που δεν απέχει και πολύ από την πραγματικότητα, αφού τα Ρουγκάτσια ζητούσαν ή και αξίωσαν χρήματα και γεννήματα από τα σπίτια που επισκέπτονταν.

Ο Ι. Μοσχόπουλος στα «Ρουμλουκιώτικα Σημειώματα» εκφράζει την άποψη ότι η αρχή του εθίμου αυτού ανάγεται στα πρωτοβυζαντινά χρόνια. Στη βυζαντινή περίοδο ανέθεταν τη φύλαξη ορισμένων περιοχών σε μισθοφόρους, οι οποίοι περιόδευαν μία φορά το χρόνο στην περιοχή που προστάτευαν και συνέλεγαν τη ρόγα, τον συμφωνημένο ετήσιο μισθό τους από τους κατοίκους της. Αυτή η συνήθεια διατηρήθηκε και κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας από τους αρματολούς. Στα τελευταία χρόνια της τουρκοκρατίας, όταν δεν υπήρχε πια η ανάγκη για διατήρηση μισθοφόρων στρατιωτών, οι κάτοικοι ενός χωριού με τη σύμφωνη γνώμη της εκκλησίας αναπαράστησαν το έθιμο με

Ρουγκατσιάρηδες Λευκαδίων κατά τον έρανο του 1953 μπροστά στο 1ο Δημοτικό Σχολείο Νάουσας.

Χρήστος Ζάλιος.

τα Ρουγκάτσια, δηλαδή την παλιά συνήθεια των μισθοφόρων να συγκεντρώνουν χρήματα, που αυτή τη φορά συγκεντρώνονταν για τις ανάγκες της εκ-

κλησίας του χωριού, του σχολείου και γενικότερα της κοινότητας.

Όσον αφορά την προέλευση του εθίμου, κάποιοι άλλοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι έχει σχέση με τις αρχαίες ελληνικές γιορτές προς τιμήν του Διόνυσου (Μικρά Διονύσια - Ανθεστήρια) και κάποιοι το συσχετίζουν με τα αγροτικά έθιμα και τις λατρείες των νεκρών.

Κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας οι Τούρκοι δεν έβλεπαν τα Ρουγκάτσια με καλό μάτι, παρ' όλα αυτά κάτω και από την πίεση της εκκλησίας επέτρεπαν με επίσημη άδεια (φετβά) να βγαίνουν στις πόλεις και τα χωριά για πραγματοποίηση εράνων.

Τα Ρουγκάτσια στη Μακεδονία

Στο χώρο της Μακεδονίας τελούνταν από μια ομάδα φουστανελοφόρων οι οποίοι φέροντας σπαθιά περιφέρονταν στα χωριά του κάμπου κατά τη διάρκεια

του Δωδεκαήμερου, χορεύοντας με τη συνοδεία ζουρνάδων σε κάθε σπίτι που επισκέπτονταν.

Σκοπός του εθίμου ήταν να συγκεντρωθούν χρήματα και γεννήματα (τα οποία θα πωλούνταν) από κάθε σπίτι που επισκέπτονταν, για την οικοδόμηση ή αποπεράτωση της εκκλησίας ή του σχολείου του χωριού τους. Την απόφαση να βγάλει το χωριό Ρουγκάτσια την έπαιρναν κατά τη διάρκεια της Σαρακοστής των Χριστουγέννων οι εκκλησιαστικοί επίτροποι, ο ιερέας του χωριού και οι προύχοντες της κοινότητας.

Όταν αποφάσιζε το χωριό να βγάλει Ρουγκάτσια, πρώτα πρώτα δημιουργούνταν μια επιτροπή που θα σχεδίαζε και θα συντόνιζε το όλο εγχείρημα. Διάλεγαν τα παλικάρια που θα συμμετείχαν στο έθιμο και όριζαν ποιοι θα είναι οι καπετάνιοι, δηλαδή οι επικεφαλής του μπουλουκιού. Ένας από τους παλιούς ρουγκα-

Δρώμενα μεταμφιεσμένων στη Βόρεια Ελλάδα

Σύγχρονοι ρουγκατσιάρηδες μπροστά στον ιερό ναό Αγίας Παρασκευής Λευκαδίων.

τσιάρηδες αναλάμβανε να διδάξει τους τοπικούς χορούς στα νέα παιδιά. Η επιτροπή του χωριού που οργάνωνε τα Ρουγκάτσια ήταν υπεύθυνη να κλείσει τα όργανα (ζυγιά ζουρνάδων) και να βρει κάρο και άλογα για να κουβαλάνε τα γεννήματα που θα συγκέντρωναν οι ρουγκατσιάρηδες από την περιοδεία τους στα χωριά και τις πολιτείες. Όλες οι ετοιμασίες έπρεπε να έχουν τελειώσει πριν τα Χριστούγεννα. Τα Ρουγκάτσια διοργανώνονταν για μια περίοδο δέκα ημερών, από τις 26 Δεκεμβρίου μέχρι τις 6 Ιανουαρίου.

Κάθε ομάδα ρουγκατσιάρηδων αποτελείτο 1) από τον γενικό αρχηγό, τον οποίο σέβονταν και υπάκουαν όλοι 2) από τον ταμιά 3) από τους βοηθούς, οι οποίοι είχαν το καθήκον να συγκεντρώνουν τα χρήματα και τα γεννήματα, να φροντίζουν τα ζώα κλπ. 4) από τη χορευτική ομάδα, η οποία αποτελούνταν από τον αρχηγό της, τον καπετάνιο, και τα παλικάρια. Από όλη την ομάδα των ρουγκατσιάρηδων μόνο η χορευτική ομάδα ήταν ντυμένη με παραδοσιακές φορεσιές. Η φορεσιά αυτή στα χωριά του κάμπου της Νάουσας αποτελούνταν από λευκό πουκάμισο - φουστάνελα με λίγες πτυχές (κουσουλία), αμάνικο μαύρο γιλέκο με κουμπιά (τζιαμπαντάν), στη μέση μακρύ ζωνάρι (πουιάς), άσπρο μακρύ βρακί, στο κεφάλι μαύρο φέσι με φούντα (καλπάκ), λευκές περικνημίδες με βουδέτες ή μάλλινες κάλτσες (τσουράπι) και για υποδήματα γουρουνοτσάρουκα (πίντσι). Στο στήθος φορούσαν ασπρόνιο κιοστέκ. Όλοι οι χορευτές κρατούσαν στα χέρια παλαιότερα σιδερένια και αργότερα ξύλινα σπαθιά.

Οι νέοι ρουγκατσιάρηδες δέχονται την ευλογία του ιερέα για την ευδόωση του κοινωφελούς σκοπού τους.

Φονικές συμπλοκές και νεκροταφεία ρουγκατσιάρηδων...

Παλιά, όταν τα σπαθιά των ρουγκατσιάρηδων ήταν σιδερένια, όταν δύο ομάδες από διαφορετικά χωριά συναντιόνταν στο δρόμο, μετά το χαιρετισμό, αξίωνε η μία από την άλλη να της αφήσει ελεύθερο το δρόμο για να περάσει και συγχρόνως απαιτούσε από την άλλη ομάδα να περάσει κάτω από τα σπαθιά της, πράγμα που θεωρούνταν πολύ εξευτελιστικό και υποτιμητικό. Εάν η μια ομάδα δεν είχε την ανδρεία να αντισταθεί, τότε όλα τα μέλη της περνούσαν ακυμμένα κάτω από τα σπαθιά των αντιπάλων, εάν όμως η περηφάνια δεν τους άφηνε, τότε γινόταν συμπλοκή με τα σπαθιά, που κάποιες φορές άφηνε στο

τέλος της πολλούς νεκρούς. Οι νεκροί θάβονταν στον τόπο της μάχης και κατά την κηδεία τους δεν ψαλλόταν η νεκρώσιμη ακολουθία, ούτε και παρίστατο ιερέας, γιατί ο θάνατός τους θεωρείτο αυτοκτονία.

Τέτοια νεκροταφεία ρουγκατσιάρηδων αναφέρονται (Πανταζόπουλος 2001) ότι υπάρχουν διάσπαρτα σε περιοχές της Μακεδονίας και της Θεσσαλίας, όπως στην Ελάτη των Σερβίων, στα χωριά Αιμιλιανός, Αλατόπετρα, Μέγαρο, Σαρακίνα και Κυδωνιές των Γρεβενών, στο Τσοτύλι και το Αρόκαστρο του Βοΐου, στα Πλεύρωμα, Μαρίνα, Επισκοπή και Αρσένι της Έδεσσας, στην Αξιούπολη και την Ειδομένη του Κιλκίς, στο Παρθένιο, στην Αύρα και στον Βλαχάβα της

Καλαμπάκας, στα Καρποχώρι, Καλλιφώνιο, Μαυρακάδες, Μαυροχώρι, Μатарάγκα, Καρδίσομάγουλα και Παραπράταινα της Καρδίτσας κ.α.

Τελετουργία έναρξης περιοδείας

Το μπουλούκι ξεκινούσε την περιοδεία του συνήθως τη δεύτερη ή την τρίτη ημέρα των Χριστουγέννων. Το πρωί οι ρουγκατσιάρηδες συγκεντρώνονταν στην εκκλησία του χωριού. Όταν τελείωνε η λειτουργία, αφού προσκυνούσαν τις εικόνες, έπαιρναν την ευλογία του ιερέα για να επιτελέσουν το έργο τους. Έξω από την εκκλησία περίμεναν η επιτροπή, τα όργανα και το κάρο με τα άλογα, έτοιμα να ξεκινήσουν.

Στο προαύλιο ο συγκεντρωμένος κόσμος παρακολουθεί με συγκίνηση τους ρουγκατσιάρηδες να τρέχουν ο ένας πίσω από τον άλλο τρεις φορές γύρω από την εκκλησία για να έχουν καλή τύχη στην περιοδεία τους, να τους δεχθούν όλα τα χωριά και να συγκεντρώσουν αρκετά χρήματα και γεννήματα.

Πριν ακόμη η ομάδα ξεκινήσει την περιοδεία της, έστειλε συνήθως δύο έφιππους αγγελιοφόρους που περνούσαν από τα χωριά που σκόπευαν να επισκεφθούν. Αυτοί παρουσιάζονταν στον πρόεδρο και τον παπά της κοινότητας και ζητούσαν την άδεια να γίνει έρανος από τα Ρουγκάτσια στο χωριό τους. Σε περίπτωση που δεν δινόταν άδεια (αυτό γινόταν μόνο σε περιπτώσεις επιδημίας ή άλλου σοβαρού κωλύματος), τότε ο ένας επέστρεφε για να ενημερώσει τους ρουγκατσιάρηδες για το πρόβλημα που προέκυψε.

Το μπουλούκι ξεκινούσε με τους καπετάνιους να προπορεύονται, πίσω τους την εκκλησιαστική επιτροπή και τους ρουγκατσιάρηδες και στο τέλος τα άλογα με το κάρο για τα γεννήματα.

Άφιξη και τέλος δρωμένου

Όταν έφταναν σε κάποιο από τα χωριά της περιοδείας τους, ζητούσαν άδεια για να μπου και να χορέψουν στο χωριό. Εάν τους δινόταν η άδεια, τότε οι χορευτές, μπαίνοντας ο ένας πίσω από τον άλλο σε φάλαγγα κατ' άνδρα, σχημάτιζαν γραμμή και κρατώντας το σπαθί με το δεξί χέρι σηκωμένο στο ύψος του στήθους, προχωρούσαν με κανονικό βήμα με τη συνοδεία των ζουρνάδων και κατευθύνονταν στην πλατεία του χωριού. Εκεί η χορευτική ομάδα, παρουσία των κατοίκων που είχαν συγκεντρωθεί, χόρευε κάποιους από τους χορούς που είχε στο ρεπερτόριό της και στη συνέχεια επισκεπτόταν χορεύοντας ένα ένα όλα τα σπίτια.

Στο αλώνι κάθε σπιτιού τους υποδέχονταν οι σπιτικοί, που είχαν βάλει στη μέση του αλωνιού το «δόσιμο», ένα τενεκέ σιτάρι ή καλαμπόκι, καθένας ανάλογα με τη δύναμή του. Ο καπετάνιος σταύρωνε με το σπαθί του το δώρο και στη συνέχεια την πόρτα του σπιτιού για να διώξει τα κακά πνεύματα και να έχουν οι νοικοκύρηδες υγεία και καλή σοδειά. Για τον ίδιο λόγο πολλές φορές οι ρουγκατσιάρηδες έμπηγαν και τα σπαθιά τους στον τενεκέ με το σιτάρι ή το καλαμπόκι. Το δόσιμο το φόρτωναν οι επιτροπιοί.

Δρώμενα μεταμφιεσμένων στη Βόρεια Ελλάδα

σε κάρα και έτσι συνέχιζαν για τα επόμενα σπίτια. Αυτό γινόταν από σπίτι σε σπίτι σ' όλα τα χωριά, μέχρι τη μέρα των Φώτων, οπότε επέστρεφαν στο δικό τους χωριό.

Τα είδη που συνήθως πρόσφεραν οι κάτοικοι ήταν κυρίως σιτάρι, καλαμπόκι, κριθάρι, όσπρια, λουκάνικα, παστό χοιρινό κρέας. Οι πιο εύποροι έδιναν και λίγα χρήματα.

Το δρώμενο

Οι χοροί που χόρευαν περιλάμβαναν το βάδισμα και το τρέξιμο με το σπαθί στο υψωμένο χέρι με φωνές και σφυρίγματα, το κύκλωμα των προσφερόμενων δημπιακών στο αλώνι, τον προσκυνητό και στη συνέχεια τους χορούς της περιοχής τους. Οι χοροί ήταν οι τοπικοί της περιοχή των ρουγκατσιάρηδων, γι' αυτό και μπορεί να διέφεραν από ομάδα σε ομάδα. Όταν το επιθυμούσαν χόρευαν και οι νοικοκυραίοι. Μετά το χορό ακολουθούσαν τα κεράσματα από τη σπιτονοικοκυρά με τις απαραίτητες ευχές για υγεία και καλή χρονιά.

Αφού επισκέπτονταν με τον ίδιο τρόπο όλα τα σπίτια, το μπουλούκι έπαιρνε το δρόμο για το επόμενο χωριό. Εάν τους νύχτωνε, τότε διανυκτέρευαν σε ένα από τα χωριά που τους δέχτηκε, φιλοξενούμενοι σε σπίτια δύο και τρεις μαζί, για να μη ματιαστούν. Το πρωί της επόμενης ημέρας με το χτύπημα του νταουλιού όλη η ομάδα συγκεντρωνόταν στην πλατεία του χωριού, από όπου ξεκινούσε για το επόμενο χωριό της περιοδείας της. Όταν τελείωνε ο έρανος σε κάθε χωριό ή όταν γέμιζε το κάρο με γεννήματα, οι υπεύθυνοι βοηθοί έκαναν δημοπρασία και πουλούσαν τις δωρεές που είχαν συγκεντρωθεί ή έβρισκαν κάποιον τοπικό έμπορο ή μπακάλη και πουλούσαν σε αυτόν τα γεννήματα. Έτσι, όταν η ομάδα ξεκινούσε για το επόμενο χωριό, είχαν ήδη εκποιήσει σε χρήμα τα προϊόντα του εράνου τους.

Επιστροφή στο χωριό

Η περιοδεία των ρουγκατσιάρηδων κρατούσε συχνά μέχρι την παραμονή των Φώτων, οπότε και επέστρεφαν στο χωριό τους. Την ημέρα των Φώτων, μετά τον εκκλησιασμό και τον αγιασμό των υδάτων, όλα τα μέλη της ομάδας συγκεντρώνονταν μπροστά στην Ωραία Πύλη της εκκλησίας, όπου με ευλάβεια έπαιρναν με ιδιαίτερη ευχή την ευλογία από τον ιερέα του χωριού. Αφού γινόταν η καταγραφή των χρημάτων και των γεννημάτων που συγκεντρώθηκαν, παραδίδονταν στην εκκλησιαστική ή τη σχολική επιτροπή που ήταν υπεύθυνη για την ολοκλήρωση του έργου που είχαν αναλάβει. Για να τιμηθεί ο κόπος και η επίπονη προσπάθεια των ρουγκατσιάρηδων, συνήθως οργανωνόταν γλέντι με τη συμμετοχή όλου του χωριού.

Τα Ρουγκάτσια στα Λευκάδια

Η τελευταία φορά που τα Λευκάδια είχαν βγάλει Ρουγκάτσια, με σκοπό να συγκεντρώσουν χρήματα για την αποπεράτωση του ιερού ναού Αγίας Παρασκευής, ήταν την περίοδο 1953-55. Στα Λευκάδια το 1953 δημιουργήθηκε

Οι ρουγκατσιάρηδες χορεύουν με τα σπαθιά τους ενώ ο κόσμος τους παρακολουθεί.

επιτροπή εράνου για την ανέγερση νέου ναού της Αγίας Παρασκευής. Η επιτροπή αυτή αποτελούνταν από τον ιερέα του χωριού Κυριάκο Αμανατίδη, τους Θανάση Φουδούλη και Λάζαρο Καλαϊτζή, που είχαν τη διαχείριση του ταμείου, και τον Αντώνη Φουδούλη, που ανέλαβε να διδάξει τους χορούς στα νέα παιδιά και ήταν καπετάνιος στη χορευτική ομάδα. Η επιτροπή αποφάσισε να βγάλει Ρουγκάτσια για τον έρανο τρεις συνεχόμενες χρονιές, από το 1953 έως το 1955. Την πρώτη χρονιά, το 1953, τα Ρουγκάτσια βγήκαν για έρανο στην πόλη της Νάουσας.

Τα όργανα που συνόδευαν την πρώτη εξόρμηση, το 1953, ήταν ο ντόπιος λευκαδιώτης ζουρνατζής Κώστας Φουδούλης (1911-1981), ο νέος τότε ζουρνατζής (18 χρονών) Βαγγέλης Ψαθάς και ο Πέτρος Λογδανίδης που έπαιζε νταούλι. Τα ονόματα αυτών που συμμετείχαν στο γκρουπ είναι: Φουδούλης Αντώνιος, Δρενοβιάδης Θεόδωρος, Καϊσιδής Σπυρίδων, Ιωάννου Ιωάννης, Ορδουλίδης Αντώνιος, Δημητρώσης Ιωάννης, Δημητρώσης Χρήστος, Τομπουλίδης Δημήτριος, Θεοδωρίδης Ιωάννης, Ευθυμιάδης Δημήτριος.

Οι μετακινήσεις της ομάδας γίνονταν με τα πόδια και είχαν μαζί τους ένα κάρο για να κουβαλάνε τα γεννήματα και ό,τι άλλο τους δώριζαν από τα σπίτια που πήγαιναν. Όλη τη μέρα χόρευαν από σπίτι σε σπίτι και διανυκτέρευαν σε όποιο χωριό τους νύχτωνε.

Την επόμενη χρονιά (1954) άλλη ομάδα ρουγκατσιάρηδων πήγε στα γύρω χωριά, Κοπανό, Χαρίεσσα, Μονόσπιτα, Αϊ-Γιώργη, Άγια Μαρίνα, Επισκοπή, Αγγελοχώρι, Πολυπλάτανο, Κρύα Βρύση, μέχρι και τα Γιαννισιά. Καπετάνιος του μπουλουκιού ήταν ο Αντώνης Φουδούλης, ενώ ο Θανάσης Φουδούλης και ο Λάζαρος Καλαϊτζής ήταν υπεύθυνοι για το ταμείο. Χορευτές το 1954 ήταν: Αντώνης Φουδούλης (καπετάνιος), Γιάννης Θεοδωρίδης (δεύτερος καπετάνιος)

και από τους χορευτές όσοι μας είναι γνωστοί, Τσιμενίδης Δημήτρης, Φουδούλης Γιώργος, Δημητρώσης Χρήστος, Δημησιάρης Πέτρος, Καϊσιδής Σπύρος, Ορδουλίδης Αντώνης, Γκότσης Γιάννης. Την τρίτη χρονιά, κατά την αφήγηση του Κώστα Δημητρώση ο οποίος και συμμετείχε, η ομάδα των ρουγκατσιάρηδων έφτασε μέχρι Καβάσιλα, Σταυρό, Σκυλίτση, Λυκογιάννενα.

Όσον αφορά το χορευτικό ρεπερτόριο οι Λευκαδιώτες στα Ρουγκάτσια χόρευαν τον χορό με τα σπαθιά, μουσταμπέικο, γκάνιντα, πράβα, μάρενα, νιζάμσκι (νιζάμσκιος χωριών) και πατρούνινο.

Η φετινή αναβίωση

Εφέτος ο πολιτιστικός σύλλογος των Λευκαδίων αναβίωσε το έθιμο έχοντας δύο στόχους:

α) να συγκεντρώσει χρήματα για να βοηθήσει οικονομικά το σχολείο του χωριού και β) να φέρει τους κατοίκους και πάλι κοντά στις παραδόσεις μας, αναβιώνοντας ένα από τα παλαιότερα και ομορφότερα ελληνικά έθιμα της Μακεδονίας. Είναι βέβαιο ότι και οι δύο στόχοι επιτεύχθηκαν απόλυτα. Όλοι οι κάτοικοι του χωριού υποδέχτηκαν με ενθουσιασμό τα παλικάρια τους, που με την παραδοσιακή ντόπια φουστάνελα και τα ξύλινα σπαθιά χόρεψαν τους παραδοσιακούς χορούς των χωριών της περιοχής μας.

Το έθιμο ξεκίνησε όπως και παλιά από την εκκλησία του χωριού, όπου οι ρουγκατσιάρηδες πήραν την ευλογία του ιερέα για ευδωχή των στόχων και της αποστολής τους. Μετά το τέλος της θείας λειτουργίας, στο προαύλιο της εκκλησίας παρουσία όλου του κόσμου χόρεψαν τον χαρακτηριστικό ρουγκατσιάρικο χορό με τα σπαθιά, τον ντόπιο νιζάμσκι (νιζάμσκι), την γκάνιντα, τη μάρενα, το πατρούνινο και άλλους χορούς. Στη συνέχεια με πατινάδα επισκέφτηκαν όλα τα σπίτια του χωριού, όπου οι καπετάνιοι που είχαν οριστεί στο μπου-

λούκι σταύρωναν τρεις φορές με τα σπαθιά τους την είσοδο για αποτροπή κάθε κακού, ευχόμενοι χρόνια πολλά, υγεία και ευτυχία στους σπιτικούς.

Οι νοικοκυρές έβγαζαν στο δρόμο για να κεράσουν τους χορευτές και όσους τους συνόδευαν, ενώ σε πολλά σπίτια έβγαζαν στην αυλή τραπέζια με μεζέδες και κρασί και χόρεψαν οι σπιτικοί μαζί με τους ρουγκατσιάρηδες.

Οι χορευτές του δρώμενου, αφού γύρισαν σχεδόν όλα τα σπίτια του χωριού, κατέληξαν γύρω στις 4 το απόγευμα στην κεντρική πλατεία, όπου και έληξε το δρώμενο με τις ευχές του προέδρου, των χορευτών και του κόσμου που παρευρίσκονταν.

Οι αναβιωτές του εθίμου

Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου του Μορφωτικού Πολιτιστικού Συλλόγου Λευκαδίων «Αγία Παρασκευή» είναι: Νίκος Δημητρώσης (πρόεδρος), Γρηγόρης Δρενοβιάδης (αντιπρόεδρος), Αντώνης Κ. Δρενοβιάδης (ταμίας), Αντώνης Χ. Φουδούλης, Χρήστος Δ. Δημητρώσης, Καίτη Αμανατίδου, Κώστας Υφαντίδης.

Χοροδιδάσκαλος: Παντελής Πασχαλίδης.

Λαογραφική επιμέλεια: Χρήστος Ζάλιος.

Οι χορευτές που συμμετείχαν: Νίκος Δήγκας, Βαγγέλης Ντέντος, Θωμάς Αμανατίδης, Πέτρος Δημητρώσης, Θεόφιλος Ασλανίδης, Μπάμπης Καψάλης (από την Αγκαθιά), Τάσος Καψάλης (από την Αγκαθιά), Στέλιος Αμανατίδης, Αντώνης Δημητρώσης, Δημήτρης Κυριάκου, Χρήστος Δημητρώσης.

Μουσικοί: Βαγγέλης Ψαθάς (ζουρνάς), Νίκος Αλιάτσος (ζουρνάς), Βαγγέλης Ψαθάς (νταούλι).